

Jaana Halonen
Päivi Meriläinen

12.01.2022

Ympäristöministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@ym.fi

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Lausuntopyyntö VN/16951/2020

VN/16951/2020 Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastopoliitiikan suunnitelmasta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi keskipitkän aikavälin ilmastopoliitiikan suunnitelmasta. THL tukee suunnitelman tavoitteita ilmatonmuutoksen hillitsemiseksi sekä pyrkimystä hiilineutraaliuteen vuonna 2035. THL haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin keskipitkän aikavälin ilmastopoliitiikan suunnitelmaan liittyen.

Suunnitelman tavoitteet

1 - THL kiittää, että suunnitelmaa on valmisteltu rinnakkain ilmasto- ja energiastrategian kanssa ja, että suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja, kuten alueellisen ilmastotyön ja kulutuksen merkitystä. THL haluaa myös kiittää ja painottaa, että ilmastotyössä on huomioitava hillintätoimien yhteydessä myös sopeutuminen, kuten monissa suunnitelman tavoitteissa onkin tehty.

Liikenne

2b - Sivulla 143 oleva kuvaaja osoittaa, että ”yksityisautojen käyttö on selvästi tärkein päästölähde taakanjakosektorilla”, minkä vuoksi siihen liittyviä toimiiin tulee panostaa. Sektorikohtaisissa lisätoimissa liikenteen tiekartan ensimmäisen vaiheen toimenpiteisiin kuuluvat: ”sähkö- ja kaasuautojen hankintoihin ja jakeluinfraan liittyvät tuet sekä kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen tuet” (s. 87). Kaasuautoiluun liittyen biokaasun jakeluinfran parantaminen on toivottavaa, ja maakaasun käytöstä tulisi vähitellen luopua. Kaasuautojen verotuksen epäoikeudenmukaisuutta; käyttövoimaveroa, ei toimenpiteissä ole huomioitu, vaikka siitä luopuminen voisi lisätä kaasuautojen määrää liikenteessä ja samalla vähentää bensiini- ja dieselautojen määrää. Huomattavaa on myös, että (bio)kaasuautojen elinkaaripäästöt ovat huomattavasti alhaisemmat, kuin sähköhybridiautojen (ks. mm. Ilmastonpaneelin Autokalkulaattori), joiden verotus on biokaasuautojen verotusta kevyempää. Lisäksi biokaasun tuotanto on osa kiertotalouteen liittyvää päästöjen vähentämistä (s. 155). Verotuksella tapahtuvaa liikenteeseen liittyvää ohjausta tulisikin edelleen tarkastella ympäristön ja tasa-arvoisuuden näkökulmista. Koska kaasuautoja edullisempia, niiden hankkiminen on mahdollista myös alempien tuloluokkien edustajille.

THL kiittää, että suunnitelman tavoitteena on jatkaa kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman toteuttamista ja kävely- ja pyöräilyolosuhteiden parantamista maanteiden varsilla ja liikenteen solmukohdissa, sillä nämä voivat edistää kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia monin tavoin.

Maatalous

3b - THL kiittää, että ravitsemussuositukset, siirtymä kestäväan ruokavalioon, ruokahävikki ja Kansallinen ilmastoruokaohjelma on mainittu suunnitelmassa. Ympäristön kannalta kestävä ruokavalio voi olla eduksi myös kansanterveydellisesti mm. punaisen lihan käytön vähentämisen johdosta. ”Kouluruokailusuosituksissa suositellaan tarjoamaan kasvisruoka kaikille vapaasti otettavana vaihtoehtona joka päivä tai lisäämään ruokalistalle viikoittainen kasvisruokapäivä” (s. 114). Tämän tavoitteen toteutuminen vähentäisi ilmastovaikutuksia, mutta myös edistäisi lasten- ja nuorten kasvamista kestävämpään ruokakulttuuriin.

Rakennusten erillislämmitys

4b - THL huomauttaa, että kirjatun politiikkatoimen (s. 119): ”Fossiilisesta öljylämmityksestä luopumista tuetaan kuntien, seurakuntien ja yhdistysten omistamissa rakennuksissa, tuki-intensiteetin nosto” kohdalla tulisi huomioida myös hyvinvointialueet, sillä tulevina vuosina useiden kuntien omistamien, erityisesti terveys- ja sosiaalitoimeen liittyvien, julkisten rakennusten omistus tai ylläpito voi siirtyä hyvinvointialueille.

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

9b - Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamisen toimissa (s. 134) on kohta: ”Lisätään ilmastolakiin velvoite kunnille, seuduille tai maakunnille laatia ilmastosuunnitelmat”. THL huomauttaa, että terveys- ja hyvinvointisektorin ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen suunnittelu ja toteutus siirtyy pian hyvinvointialueille, joten nämä olisi huomioitava tässä esityksessä. Lisäksi esitetty toimenpide (s. 135): ”Edistetään kuntien ja valtion välistä kumppanuutta yhteiskehittämällä ja ottamalla käyttöön vapaaehtoinen kuntien ilmasto- ja kiertotaloussopimus” voisi toimia myös hyvinvointialueilla.

Kulutuksen hiilijalanjälki

10b - Taulukko 4 (s. 148). Asumiseen liittyen, kohtaan ”Ilmastoystävällisesti toimiminen” voisi sisällyttää myös asunnon sisälämpötilan säätämisen 20–21 asteeseen oleskelutiloissa ja 18–20 asteeseen makuuhuoneessa, mitkä ovat Motivan suositukset terveelliseksi ja energiataloudellisiksi sisälämpötiloiksi.

Julkiset hankinnat

11b - Julkisten hankintojen politiikkatoimissa (s. 153) on kohta: ”Suositellaan, että valtion organisaatioiden, kuntien ja kuntayhtymien valmistelemissa ilmasto-ohjelmissa ja ilmastobudjeteissa otetaan huomioon tavoitteiden kannalta vaikuttavimmat hankintakategoriat”. THL ehdottaa, että tässä huomioitaisiin myös hyvinvointialueet, kuten ilmastolain velvoitteessa laatia (hyvinvointialueille) ilmastosuunnitelmat.

Muut poikkisektorit

12b - THL kiittää, että suunnitelmassa on huomioitu ilmastomuutoksen, ilmansaasteiden ja terveyden väliset kytkökset ja yhteys kansantalouteen.

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

14 - THL haluaa korostaa, että vaikutukset kansantalouteen voivat toisinaan olla myös positiivisia, kun ilmastotoimilla voidaan samanaikaisesti hillitä ilmastomuutosta ja edistää väestön terveyttä ja hyvinvointia. Kustannusten kasvua ja laskua ja edelleen vaikutusten arviointia eri sektoreilla tulisi tarkastella kokonaisuutena.

Suunnitelmassa todetaan, että (s. 180): ”Sähköautot vähentävät meluhaittaa ja ilmansaasteita.” Tämä on totta, mutta THL muistuttaa, että sähköautot ovat usein polttomoottoriautoja

Jaana Halonen
Päivi Meriläinen

12.01.2022

painavampia, joten katupölypäästöt tulevat todennäköisesti lisääntymään, mikä edelleen voi lisätä terveyshaittoja etenkin hengityselinsairailta.

THL huomauttaa, että ”viheralueisiin kohdistuvia paineita” (s. 180), tulisi tarkkaan harkita, jotta kestävä kehityksen tavoitteeseen nro 11 sisältyvä kohta: ”Taata vuoteen 2030 mennessä yhtäläinen pääsy turvallisiin, osallistaviin, vihreisiin ja julkisiin tiloihin erityisesti naisille ja lapsille, ikääntyneille sekä vammaisille.” saavutetaan. Koronapandemian on aikana havaittu, että luonnon lähiympäristöt ovat hyvin tärkeitä ihmisten hyvinvoinnille.

Lopuksi THL muistuttaa, että eri sektorien (verovaroin kustannettavissa) hankinnoissa tulisi huomioida ilmastonmuutoksen globaaleja vaikutuksia ilmasto-oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi. Tämä tarkoittaa hankintaketjujen tunnistamista ja sitä, että päästöjä ei ulkoisteta kehittyviin maihin, joissa hyödykkeitä valmistetaan ja joissa on ilmastonmuutoksen vaikutuksille haavoittuvaisimpia ihmisryhmiä.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Osastajohtajan sijainen

Anne Hyvärinen

